

DROBNÉ PREDMETY Z ÚZEMIA JUHOZÁPADNÉHO SLOVENSKA¹

Gertrúda Březinová

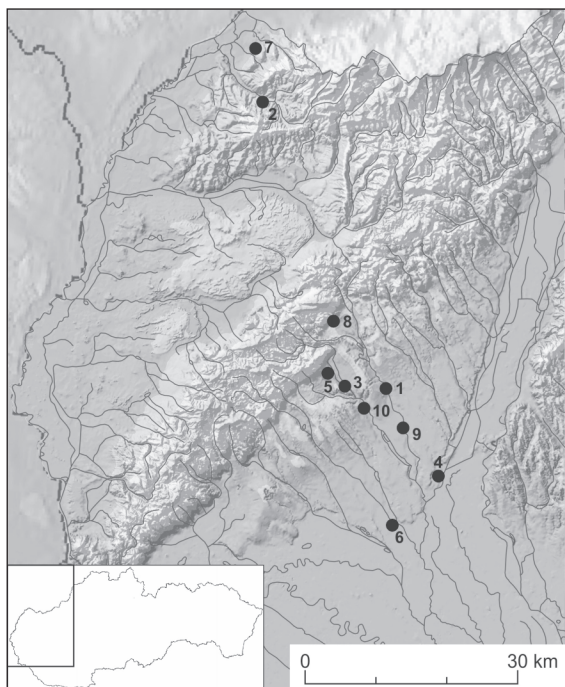
DOI: <https://doi.org/10.31577/szausav.2019.suppl.1.4>

Keywords: Southwestern Slovakia, miniature figurines, Iron Age

Miniature artefacts from the territory of Southwestern Slovakia

The objects are part of a larger collected group including a number of various artefacts mainly made of bronze and iron which are dated from the Bronze Age to the Modern Era. They were obtained from sites situated in the Trnavská pahorkatina hills and near Skalica. The artefacts are mainly animal figurines, one is a human figurine, a phallus-shaped pendant and a shoe-shaped pendant. Rings, pendants and an object with undetermined function are also represented.

ÚVOD

Obr. 1. Náleziská s výskytom drobnej kovovej plastiky.
1 – Bohdanovce nad Trnavou; 2 – Dubovce; 3 – Košolná;
4 – Križovany; 5 – Dolné/Horné Orešany; 6 – Pavlice;
7 – Skalica; 8 – Smolenice; 9 – Trnava; 10 – Zvončín.

S rozšírením povrchovej prospekcie dochádza v poslednej dobe k nárastu množstva drobných kovových predmetov, ktoré pochádzajú z lokalít datovaných aj do doby laténskej. Nie vždy sa tieto predmety dajú jednoznačne datovať. Tie, ktoré prezentujeme v príspevku sú z nálezísk na Trnavskej pahorkatine a z okolia Skalice.² Predmety podobného charakteru boli z týchto lokalít už skoršie publikované T. Kolníkom a V. Mitášom (2012, 35–74), ako aj I. Bazovským (2014, 615–620), kde je i staršia literatúra k téme. Ide o územia, ktoré boli v dobe laténskej intenzívne osídlené. Predpokladáme, že pochádzajú zo sídlisk s datovaním od staršej až po mladšiu dobu železnú (obr. 1). Pokúsime sa postupne charakterizovať predmety a hľadať analógie k ich datovaniu. Zväčša ide o plastiky zvieratiek, iba v jednom prípade o plastiku človeka, závesok v tvare falusa a v tvare topánky. Sú tu zastúpené aj krúžky, závesky, spona, koráliky a predmet neznámeho účelu. Pri triedení nálezov postupujeme podľa klasifikácie vypracovanej M. Čižmářom, v ktorej spracoval drobnú kovovú plastiku z Moravy (Čižmář 2012, 145–173).

¹ Práca vznikla v rámci grantového projektu 1/0243/17 agentúry VEGA a bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0491.

² Pochádzajú zo zberovej činnosti a autorke príspevku boli poskytnuté na zdokumentovanie a publikovanie. Presnejšia lokalizácia uvedených lokalít nie je vždy známa aj z dôvodu spôsobu získania týchto predmetov.

OPIS PREDMETOV

Zvieracia plastika

1. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava, v doline potoka Trnávky (tab. I: 4). Bronzová plastika koníka s naznačenou hrivou a chvostom. Jedna noha je dvíhnutá. Šírka plastiky 4 cm a maximálna výška 4 cm.

2. Križovany nad Dudváhom, okres Trnava. Plastika zvieratka so vztyčenou hlavou s uškami. Na chrbte sa nachádza uško na prevlečenie šnúrkou pre zavesenie (tab. I: 5). Plastika je z bronzoviny s váhou 271 g. Šírka 3,6 cm a výška 4,5 cm. Pravdepodobne ide o srnku.

3. Orešany, Dolné/Horné Orešany, okres Trnava (tab. I: 3). Bez bližšej identifikácie lokality, či ide o Horné alebo Dolné.³ Ide o plastiku koníka zhotovenú z bronzoviny. Váha 274 g. Koník má sklopenú hlavu a nohy mierne v pohybe. Šírka tela je 2,8 cm a maximálna výška 3,5 cm. Chrbát plastiky je skoro štvorhranný a v strede sa nachádza kruhový otvor s priemerom 6 mm.

4. Pavlice, okres Trnava, bez bližšieho určenia polohy. Plastika zvieratka z bronzoviny. Váha 22,3 g (tab. I: 1). Zvieratko je na podstavci s dĺžkou 3,5 cm. Výška je 2 cm. Má zvýraznené uši, jedno je zvesené nadol. Pravdepodobne ide o psíka.

5. Pavlice, okres Trnava, bez bližšieho určenia polohy. Ide o zvieratko s obojstranne situovanými hlavičkami a zvýraznenými končatinami (tab. II: 1) zhotovené z bronzoviny. Jedna postavička je 2,5 cm vysoká a druhá 2 cm. Spoločná časť tela má šírku 3 cm. V strede sa nachádza prepojenie, ako keby na prevlečenie šnúrkou, kože, na zavesenie. Hmotnosť 274 g. Pravdepodobne ide o psíka, srnku (?).

6. Pavlice, okres Trnava, bez bližšieho určenia polohy. Plastika zvieratka na chrbte s prevliečkou (tab. II: 2). Bronzovina, hmotnosť 19,6 g. Výška plastiky 2,8 cm a šírka 3,5 cm. Na zvieratku sú zvýraznené oči, náznak uší. Má štyri nohy a chvostík. Zdá sa, že ide o psíka.

7. Zvončín, okres Trnava. Dolina potoka Parná (tab. I: 2). Výška 1,2 cm, rozpätie nožičiek 1,7 cm z boku a spredu 0,7 cm. Je dosť hrubo vypracovaná, zhotovená z bronzoviny. Váha 4,2 g. Na chrbte je akýsi pásik bez bližšej identifikácie.

8. Zvončín, okres Trnava. Dolina potoka Parná (tab. III: 6). Drobný poškodený závesok ukončený vtáčou hlavičkou. Váha 9,3 g. Výška zachovalej časti 1,5 cm, šírka 1 cm. Prierez oválny.

9. Neznáma lokalita v okrese Trnava. Plastika robustného byčka zhotovená z bronzoviny s prepracovanými detailmi rohov, očí, pysku a chvosta (tab. II: 3). Jedna noha je ulomená. Výška 5 cm, šírka 6,5 cm. Váha 133,4 g.

Ľudská plastika**Plastika celej postavy**

1. Smolenice, okres Trnava, poloha Molpír (tab. III: 1). Plastika muža vo výške 5 cm. Materiál olovo. Váha 221 g. Postava je ako keby v pohybe. Pravá ruka je vzpažená. Na tejto ruke sa nachádzajú v hornej časti dva malé výčnelky. Ľavá ruka je mierne spustená k telu. Z vnútornej strany je oblá priehlbinka, náznak dlane (?). Hlava nie je veľmi prepracovaná. Sú tu naznačené iba ústa a jedno oko. Na prsiach sú dva zárezy a na chrbte jeden, ktoré pripomínajú prevesenie nejakého predmetu (zbrane ?). Sedacia časť je pevnejšia, usporiadaná na to, že predmet bol niekde posadený, upevnený. Nohy sú rozkročené. Nad kolenami sú záseky, ktoré evokujú ukončenie nohavíc, prípadne naznačujú kolená.

Závesok v podobe falusa

1. Zvončín, okres Trnava. Dolina potoka Parná (tab. III: 4). Výška závesku aj s očkom 3 cm. V očku je ešte krúžok z retiazky. Predmet zhotovený z bronzoviny, váha 4,6 g. Prierez kruhový, povrch hladký.

Závesok v podobe nohy

1. Košolná, okres Trnava. Dolina potoka Parná (tab. III: 7). Výška prívesku aj s očkom je 1,8 cm. Dĺžka topánky je tiež 1,8 cm. Zhotovená je z bronzoviny. Váha 3,2 g. Vnútro je duté.

Ostatné závesky a krúžky

1. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Závesok z bronzoviny hruškovitého tvaru (tab. III: 3). Jedna časť zvýraznená obvodovou lištou, spodná zaoblená a hlavička je rozdelená troma oblúčkami. Výška 2,8 cm. Váha 10,0 g.

2. Zvončín, okres Trnava. Hruškovitý závesok z bronzoviny (tab. III: 5). Výška 3 cm. Váha 7,9 g. V hornej časti je prevliečka, ktorú od tela rozdeľuje obvodová lišta. Tá je aj medzi spodnou a stredovou časťou.

3. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Krúžok, na ktorom sú tri pozdĺžne závesky. Na jednom z nich je zachované aj očko z retiazky. Krúžok má vonkajší priemer 1,8 cm a váhu 2,9 g. Zhotovený je z bronzoviny (tab. IV: 1).

4. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Jednoduchý krúžok s otvorenými koncami. Priemer 2,4 cm, váha 4,5 g. Bronzovina (tab. IV: 2).

³ Z uvedených lokalít sú početné drobné nálezy, ktoré možno datovať aj do doby rímskej. Z toho dôvodu zaradenie do doby železnej je iba orientačné.

5. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Krúžok z bronzoviny s vonkajším priemerom 2,5 cm a váhou 4,6 g. Na krúžok nadväzujú v priečnom postavení menšie krúžky s priemerom 0,8 cm (tab. IV: 5).

6. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Krúžok z bronzoviny s vonkajším priemerom 2,8 cm a váhou 8,7 g (tab. IV: 6). Po obvode, ktorý je rozdelený na tri časti, sú po troch kusoch hráškovité náliatky.

7. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Krúžok z bronzoviny s priemerom 2,5 cm a váhou 3,4 g (tab. IV: 7). Z vonkajšej strany sú na štyroch miestach hráškové náliatky (v rovnakých rozstupoch). Po obvode sú náliatky husto za sebou.

9. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Bronzový krúžok, kde vnútorný kruh je pravidelný a vonkajší hrboľatý. Náliatky (21) sú na vonkajšej i vnútornej stene (4). Vonkajší priemer 2,4 cm a váha 7,3 g (tab. IV: 10). Materiál bronzovina.

10. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Bronzová zoomorfná zápona z opaska s ukončením v podobe hlavy koníka (tab. III: 2). Váha 11,8 g. S veľkou pravdepodobnosťou ide o súčasť refazového opaska.

11. Dubovce, okres Skalica. Jednoduchý bronzový krúžok s oválnym prierezom. Priemer vonkajšej časti 2,5 cm a hmotnosť 4,1 g (tab. IV: 8). Materiál bronzovina.

12. Trnava, pri potoku Trnávka, okres Trnava. Krúžok s priemerom 2 cm. Po obvode má tri dvojice náliatkov. Váha 3,1 g. Materiál bronzovina (tab. IV: 3).

13. Trnava, pri potoku Trnávka, okres Trnava. Krúžok s priemerom 2 cm a váhou 3,1 g. Materiál bronzovina. Po obvode päť zvýraznených výčnelkov (tab. IV: 4).

14. Trnava, pri potoku Trnávka, okres Trnava. Deformovaný krúžok s priemerom 2 cm a váhou 3,4 g. Materiál bronzovina (tab. IV: 9).

Ostatné nálezy

1. Bohdanovce nad Trnavou, okres Trnava. Predmet neznámeho účelu (ingot?). Váha 69,4 g. Tvar, akoby čakan s rýhami (tab. III: 11).

2. Dubovce, okres Skalica. Malý bronzový korálik s cik-cak obvodovou líniou. Vonkajší priemer 1 cm (tab. III: 8).

3. Dubovce, okres Skalica. Zlomok bronzového drôtika, ktorý mohol byť použitý na výrobu spony (?). Dĺžka 9,3 cm (tab. III: 10).

4. Skalica, okres Skalica. Sklený korálik modrej farby s priemerom 0,9 cm (tab. III: 9).

5. Trnava, okres Trnava. Spona železná, neskorolaténskej schémy. Dĺžka 7,3 cm. Obojstranné vinutie 2 x 2. Váha 9,0 g (tab. III: 12).

ANALÝZA PREDMETOV

V úvode sme uviedli, že ide o predmety nejasného datovania a nie vždy s presnou identitou náleziska. Sú súčasťou zberom získanej väčšej kolekcie, kde sa nachádza množstvo rôznorodých predmetov hlavne z bronzu a železa, s datovaním od doby bronzovej až po novovek. Boli získané z nálezísk, ktoré sú situované na Trnavskej pahorkatine a z okolia Skalice. V príspevku prezentujeme tie drobné predmety, ktoré s veľkou pravdepodobnosťou patria do doby železnej. Žiaľ, bez ďalších sprievodných nálezov je toto datovanie problematické. Dôvod, prečo ich prezentujeme v uvedenej práci je, že nálezov podobného charakteru pribúda nielen na Slovensku, ale aj v okolitých krajinách. Napriek nejasným nálezovým okolnostiam, obohacujú naše poznanie o živote a predstavách prehistorických spoločností a zároveň dopĺňajú mapu nálezísk v sledovanom priestore. Spracovanie starších nálezov, ako aj novšie revízne výskumy môže napomôcť k ich bližšiemu datovaniu.

Plastika v podobe ľudskej postavy je zo Smoleníc, z polohy Molpír. S veľkou pravdepodobnosťou patrí do staršej doby železnej, kedy sa na Molpíre nachádzalo výšinné hradisko s významným postavením v rámci doby halštatskej (Dušek/Dušek 1984). Je zhotovená z olova a svojím stvárnením skôr inklinuje k ľudským plastikám, ktoré poznáme z východnej časti Álp a z Talianska, kde postavy sedia zväčša na koňoch (Foresti 1981, napr. tab. VI: 4; VII: 6). Ďalšie skúmané predmety patria do skupiny záveskov a amuletov. Plnili viacero úloh. Okrem toho, že svojim nositeľom dodávali želané vlastnosti a odvahu, mali aj ochrannú funkciu pred rôznymi negatívnymi javmi. Závesok v podobe falusa je zo Zvončína (tab. III: 4). Vyhotovením má podobnosť so záveskami hruškovitého tvaru s očkom na zavesenie. Ako analógiu k stvárneniu možno použiť závesok obojstranného falusa zo Starého Hradiska (Čížmář 2012, obr. 6: 7). Závesok v podobe nohy sa vyskytuje v nálezovom inventári oveľa častejšie. Noha alebo topánka sú rôzne upravené. Niekedy sú plné, dosť často však aj duté, ako je to aj v prípade závesku z Košolnej (tab. III: 7). Analógie sú v Nemčiciach (Čížmář 2012, obr. 7) a aj na iných lokalitách stupňa LTC na Morave (Čížmář 2012, obr. 8) a zo Slovenska napríklad v Chorvátskom Grobe (Pieta 2008, F36: 2). Plastiky zvieratiek v rôznych vyhotoveniach a veľkosti sú známe v celom keltskom svete. Dá sa povedať, že každá figúrka je originál. Nenašli sa dve zhodné plastiky. Zo Slovenska je doteraz známych okolo 20 figúrok

(*Pieta* 2008, 301). V sledovanom súbore predmetov sú tri plastiky koníka z Bohdanoviec nad Trnavou (tab. I: 4), z Križovian nad Dudváhom (tab. I: 5) a z Orešian, otázne je, či z Dolných alebo Horných (tab. I: 3).⁴ Kone si Kelti vysoko cenili. Mali vlastnú patrónku, bohyňu menom Epona. Bola uctievaná ako bohyňa plodnosti a prosperity.

K ďalším plastikám patria predmety z Pavlíc. A to psík (tab. I: 1), psík (alebo srnka) s obojstranne situovanou hlavičkou (tab. II: 1) a zvieratko na chrbte s prevliečkou, pravdepodobne psík (tab. II: 2). Asi psík je aj zvieratko zo Zvončína (tab. I: 2). Pes bol kultovým zvieraťom božstiev podsvetia a symbolizoval nielen zánik, ale zároveň aj ochranu zdravia a života. K obľúbeným záveskom patrili i tie, ktoré znázorňovali vtákov. Jeden poškodený závesok je zo Zvončína (tab. III: 6). Pravdepodobne ide o vodného vtáka. K často zobrazovaným zvieraťom patrí býk (*Pieta* 2008, 301). Bol obetným zvieraťom, sprievodcom vládcu nebies a znázorňoval silu, plodnosť. Plastika robustného býčka je z neznámej lokality z okresu Trnava. Datovanie je tu veľmi otázne. K častým drobným predmetom patria aj závesky z opaskov. Dva hruškovitého tvaru sú z Bohdanoviec nad Trnavou (tab. III: 3; IV: 1).

Amulety a prívesky dopĺňajú rôzne zdobené, prípadne nezdobené kolieska. Často sa vyskytujú spolu s predmetmi ozdobného charakteru ako spínadlá, koráliky, prstencové korále, prípadne mince. Na Slovensku je to súbor nálezov z Plaveckého Podhradia a Kolačna (*Čambal* 2017, tab. XLIX; *Pieta* 2008, F23). K zaujímavým predmetom patria krúžky s hráškovými náliatkami, ktoré zo Starého Hradiska spracovali M. Dębiec a M. Karwowski (2014). Drobné kovové predmety sú predmetom štúdie z Čiech (*Mangel/Vích* 2012, 439–442) a z územia Malé Hané (*Vích* 2017). Autori M. Dębiec a M. Karwowski (2016, 115–146) krúžkovité závesky na území Bójov spracovali aj v typologickej štúdii. Často sa používa názov prevzatý z nemčiny, tzv. Knotenringe, alebo nevelké krúžky z bronzu, ktoré majú na vonkajšej strane rôzne hráškovité náliatky. Boli považované za predmety datované do neskoréj doby laténskej. Poznáme ich hlavne z Moravy, na priľahlom území Rakúska, Poľska i Slovenska. Dopĺňajú predmety, ktoré svedčia o vzťahoch a kontaktoch s územím Slovinska a severného Talianska (*Božič* 1998; *Čižmář* 2012, 150). Západnou hranicou ich výskytu je Česká kotlina, teda západná časť osídlenia spojená s tzv. „bójskou menou“ (*Militký* 2008, 122). Najvýraznejšia koncentrácia je na Morave, v širokom koridore tzv. Jantárovej cesty. Ich funkcia je otázna. Pravdepodobne slúžili ako prívesky, prstene, mohli spájať odev, alebo mohli byť súčasťou konského postroja. Predpokladá sa, že mali aj symbolickú a náboženskú funkciu. Po podrobnom spracovaní týchto predmetov sa ich datovanie upresnilo od LTC1 až do LTD. K súčastiam opaska patrí zoomorfná zápona s ukončením v tvare hlavy koníka. Na základe celkového vyhotovenia patrí k mladším typom, ktorý sa už nevyskytuje na plochých keltských pohrebiskách (*Bujna* 2011, 139, tu i zoznam ostatných nálezísk). Na základe nálezov zo Slovenského Grobu a Němčíc ju možno datovať do LTC1–C2, prípadne až do LTD1 (*Čambal* 2011, tab. XI: 1a, 1b; *Čižmář/Kolníková* 2006, 264). Podobná zápona sa našla aj v neďalekom Radimove (*Bača/Březinová* 2016, 21–23). Z ostatných nálezov je to predmet neznámeho účelu z Bohdanoviec nad Trnavou, ktorý mohol slúžiť ako ingot (?), a neskorolátenská železná spona z Trnavy, ktorá má svoje analógie v Manchingu. Podľa R. Gebhardta ide o skupinu 24a, ktorá vychádza zo stredolátenských spôn skupín 24–29 (*Gebhardt* 1991, 87, tab. 46).

CHARAKTERISTIKA NÁLEZÍSK

Na základe posledného súpisu sídliskových lokalít z územia juhozápadného Slovenska je zrejmé, že Trnavská tabuľa a tiež aj Záhorie boli intenzívne osídlené od staršej po neskorú dobu laténsku (*Březinová* 2006, mapa 1; 2). Ide hlavne o lokality sídliskového charakteru, menej o pohrebiská. Najviac sú však evidované nálezy získané zberovou činnosťou. Lokality sa rozprestierajú tak na úrodných pôdach po oboch stranách Malých Karpát, ako aj na priľahlých vyvýšeninách.

Východná strana Malých Karpát a Trnavská tabuľa

Priestor Malých Karpát patril k strediskám keltského osídlenia už v čase príchodu tohto etnika do oblasti stredného Dunaja. Najnovšie výsledky prieskumu a výskumu tejto oblasti potvrdzujú, že ide o najvýchodnejšiu časť včasolátenskeho osídlenia, ktorá sa ešte donedávna predpokladala v oblasti

⁴ Z uvedených lokalít sú početné drobné nálezy, ktoré možno datovať aj do doby rímskej. Z toho dôvodu zaradenie do doby železnej je iba orientačné.

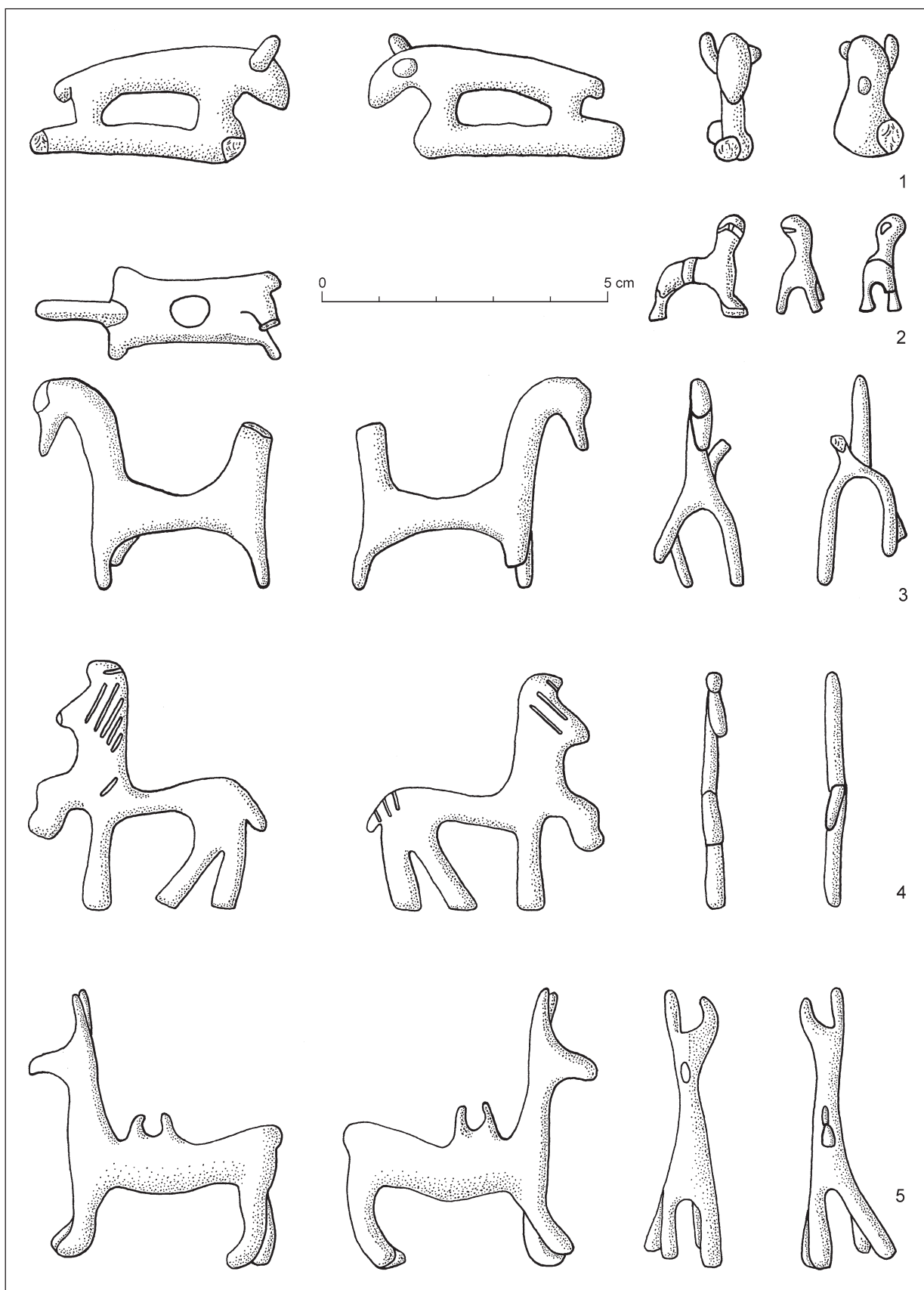
Treisenu v Dolnom Rakúsku. Zmeny nastali po objavení lokality z daného časového úseku v Horných Orešianoch. Na rozhraní chotárov Dolných a Horných Orešian sa nachádza poloha Slepý vrch, kde sa uskutočnili v rokoch 2002–2005 zberové i výskumné aktivity záchranného charakteru pod vedením K. Pietu. Výskum potvrdil významné hradisko a sídlisko s datovaním od HD do LTA (Pietu 2007, 295–310). V súbore nami hodnotených predmetov z Orešian pochádza plastika koníka. Nie je však zrejmé, z ktorej časti Orešian. Predpokladáme, že jeho datovanie je mladšie ako nálezy zo Slepého vrchu. V čase existencie výšinného hradiska na Slepom vrchu poznáme sídliská v sledovanej oblasti v Rakoviciach a v Trnave-Hornom poli, ktoré časovo korešpondujú s pohrebiskami v Bučanoch a Stupave. Osídlenie v strednej dobe laténskej je potvrdené uprostred Trnavskej pahorkatiny v Budmericiach, Cíferi-Páci, Čataji a v ďalších polohách. Práve do tohto horizontu možno zaradiť závesky zo Zvončína (tab. III: 6), Košolnej (tab. III: 7), Bohdanoviec na Trnavou (tab. I: 4), Križovian nad Dudváhom (tab. I: 5), Pavlíc (tab. I: 1; II: 1, 2) a z Trnavy. Zo Zvončína pochádza zo zberu v polohe Medziháje II (Marková/Samuel 2003) laténska keramika. Nedávno boli publikované aj dva sklené náramky typu Haevernick 7c a 11a (Čambal/Štrbík 2014), ktoré iba potvrdzujú osídlenie územia aj v priebehu strednej a neskorej doby laténskej.

Západná strana Malých Karpát a rieka Morava

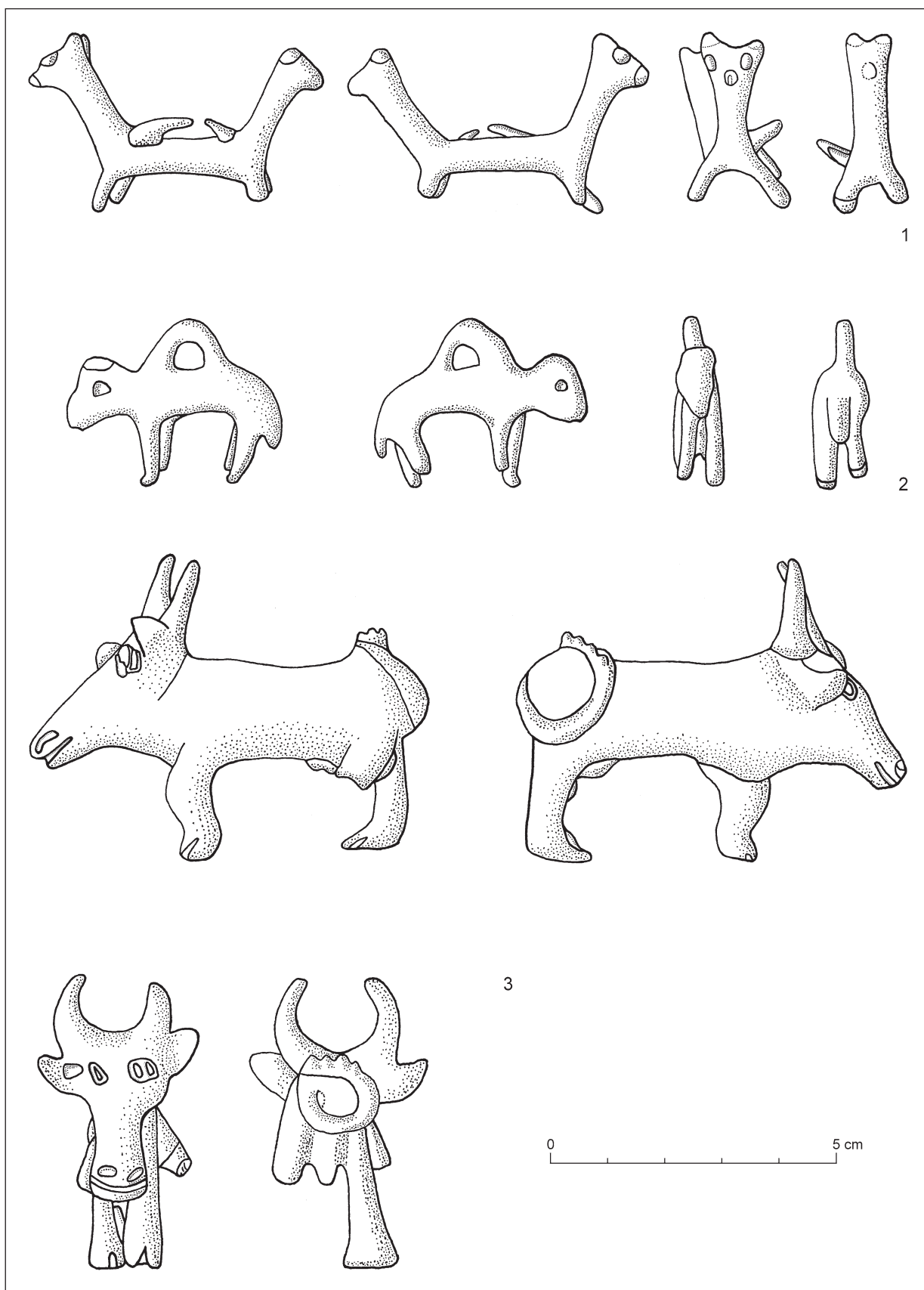
Na Záhorskej nížine boli zakladané osady s koncentráciou pozdĺž ľavého brehu rieky Moravy, napríklad Devínska Nová Ves, Kúty, Zohor, Šaštín-Stráže a intenzívnejšie osídlenie v okolí Plaveckého Podhradia, predovšetkým na výšinnej polohe Pohanská (Čambal 2008; 2017, 329). Z publikovaných sídlisk je to Zohor (Elschek/Kolníková 2014) a zo spracovaných pred publikovaním Studienka (Čambal 2017), pričom sa predpokladá, že sídlisko v Studienke malo priamy súvis s ťažbou limonitu a tvorilo zázemie keltskému výšinnému sídlisku Pohanská. V hodnotenej zbierke máme k dispozícii iba sklený korálik modrej farby s priemerom 0,9 cm zo Skalice (tab. III: 9). Tieto typy korálikov však majú dlhé obdobie používania a nie sú vhodným predmetom na spresnenie chronológie. Z Duboviec je jednoduchý bronzový krúžok s oválnym prierezom, ktorý tiež poskytuje širší okruh pre datovanie. Z publikovaných nálezov poznáme z centra mesta Skalica fragmenty nádob s datovaním do doby laténskej (Drahošová 1996, 41). Ide však tiež iba o nálezy zberového charakteru.

ZÁVER

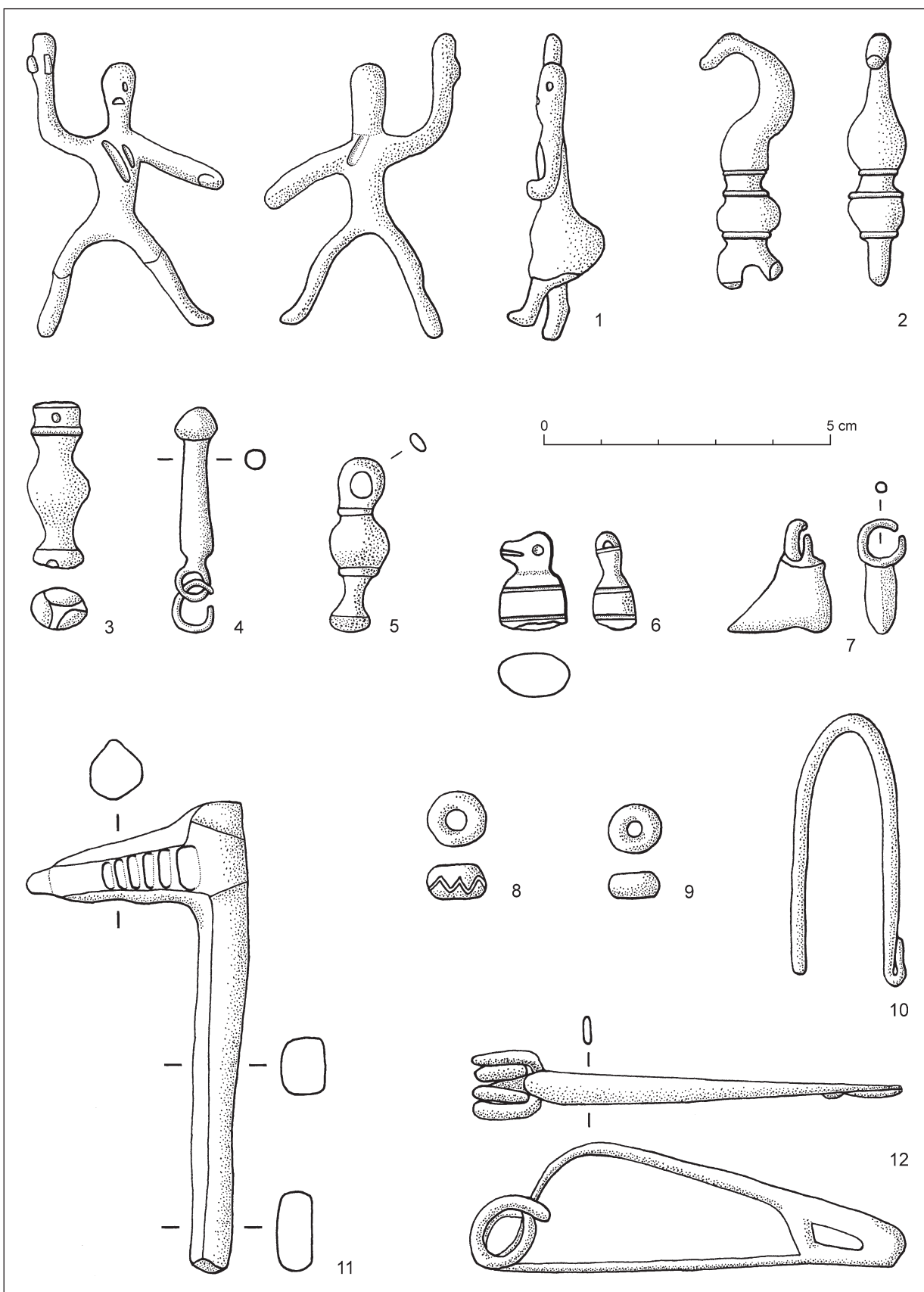
Drobné kovové artefakty, ktoré sú predmetom tejto štúdie, možno zaradiť (väčšinu z nich) medzi symbolické predmety, ktoré slúžili na ochranu svojho nositeľa pred zákonmi a zvykmi vtedajšieho sveta. Všetky pochádzajú z povrchových zberov na sídliskách, takže je veľmi problematické vyjadriť sa k ich bližšiemu datovaniu. Oporou pre datovanie sú nálezy z Plaveckého Podhradia a Radimova (aj keď ide o predmety získané nelegálnou činnosťou). V kolekcii z Plaveckého Podhradia sa nachádzajú sklené šperky (Pietu 2008, 368, F23), ktoré umožňujú datovať tieto nálezy do LTC, maximálne na začiatok LTD1. Dobrou paralelou k datovaniu nálezov sú nedávno publikované predmety z Radimova (Bača/Březinová 2016), kde sa okrem bronzovej ľudskej plastiky našiel i fragment náramku a závesky podobné tým, ktoré poznáme zo sledovaného súboru predmetov. Analógie sú aj na druhej strane rieky Moravy, predovšetkým v Nemčiciach a v Starom Hradisku (Čižmář 2012; Debiec/Karwowski 2014, 667–681; 2015). Okrem plastiky zo Smoleníc, ktorá je staršia, možno ostatné nálezy datovať najskôr do stupňa LTC (závesky, zvieracie plastiky, sponu, koráliky; časť až do LTD). Otvorené zostáva datovanie plastiky býčka (tab. II: 3).

Tab. I. Drobné bronzové predmety. 1 – Pavlice; 2 – Zvončín-Parná; 3 – Orešany, Dolné/Horné Orešany; 4 – Bohdanovce nad Trnavou; 5 – Križovany nad Dudváhom.

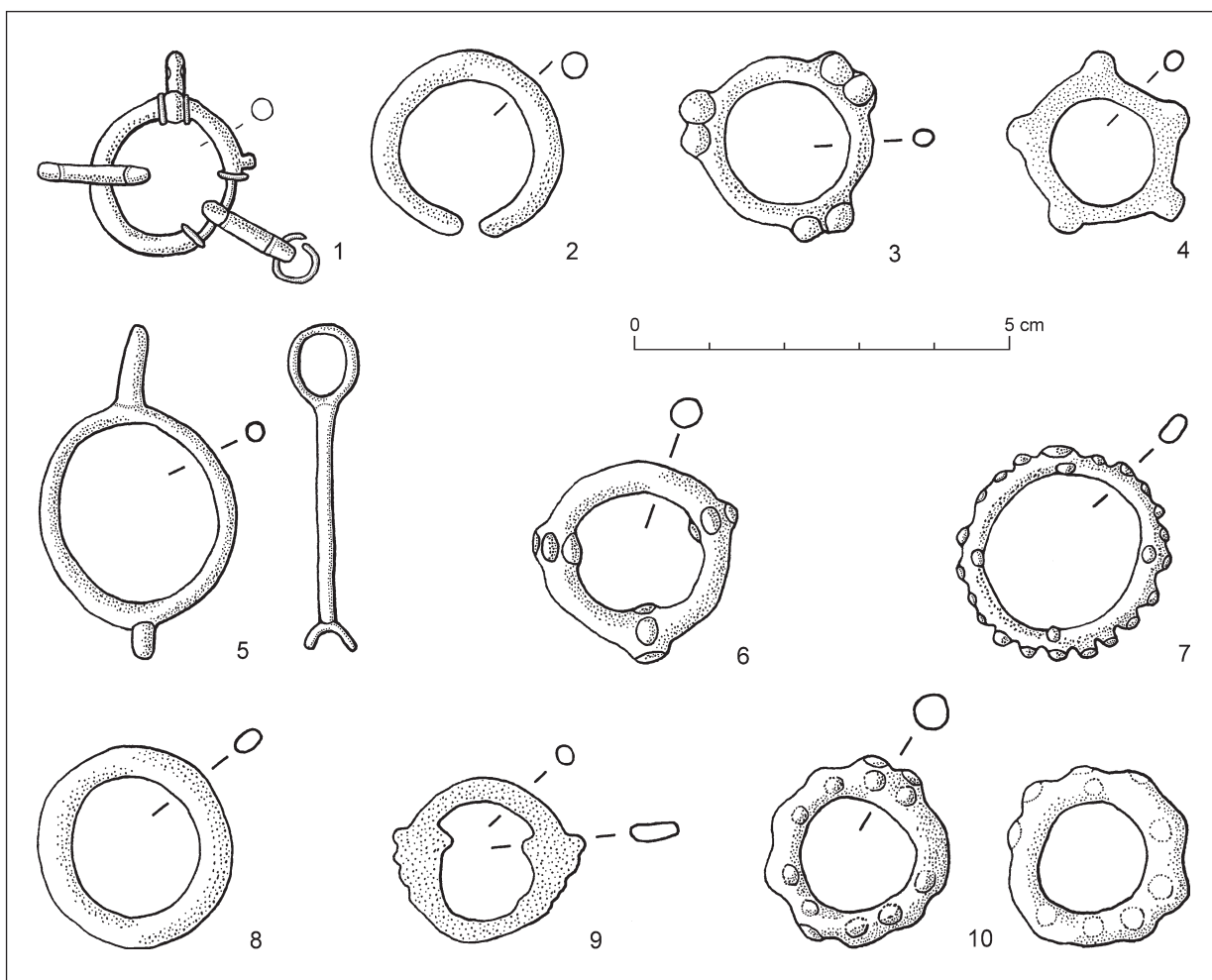

Tab. II. Drobné bronzové predmety. 1, 2 – Pavlice; 3 – neznáma lokalita.

Tab. III. Drobné kovové predmety. 1 – Smolenice-Molpír; 2, 5, 11 – Bohdanovce; 3, 4, 6 – Zvončín-Parná; 7 – Košolná; 8 – Dubovce; 9 – Skalica; 10 – Dubovce; 12 – Trnava. 1 – olovo; 12 – železo; ostatné bronz.

Tab. IV. Drobné bronzové predmety. 1, 2, 5-7, 10 – Bohdanovce; 3, 4, 9 – Trnávka; 8 – Dubovce.

LITERATÚRA

- Bača/Březinová 2016 R. Bača/G. Březinová: Drobné nálezy z doby laténskej z Radimova. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2011*, 2016, 21–23.
- Bazovský 2014 I. Bazovský: Bronzové predmety z Križovian nad Dudváhom (okr. Trnava, JZ Slovensko). In: J. Čižmářová/N. Venclová/G. Březinová (ed.): *Moravské křižovatky: Střední Podunají mezi pravěkem a historií*. Brno 2014, 615–620.
- Božić 1998 D. Božić: Neues über die Kontakte längs der Bernsteinstrasse während der Spätlatènezeit. *Arhaeološki Vestnik* 49, 1998, 141–156.
- Březinová 2006 G. Březinová: Sídlišká a sídliskové nálezy z laténskej doby na juhozápadnom Slovensku. *Študijné zvesti AÚ SAV* 40, 2006, 9–50.
- Bujna 2011 J. Bujna: *Opasky ženského odevu doby laténskej*. Nitra 2011.
- Čambal 2008 R. Čambal: Osídlenie okresov Bratislava, Senec a Pezinok v dobe laténskej. In: P. Pospechová/P. Wittgrüber (zost.): *Carnuntum-Gerulata*. Pezinok 2008, 101–117.
- Čambal 2011 R. Čambal: Sídliskové objekty zo strednej a neskorej doby laténskej v Slovenskom Grobe. *Zborník SNM* 105. *Archeológia* 21, 2011, 83–114.
- Čambal 2017 R. Čambal: *Laténske osídlenie Záhoria* (Filozofická fakulta UK). Dizertačná práca. Bratislava 2017. Nепublikované.
- Čambal/Štrbík 2014 R. Čambal/J. Štrbík: Keltské náramky z povodia Malokarpatských potokov. *Zborník SNM* 108. *Archeológia* 24, 2014, 103–126.
- Čižmář 2012 M. Čižmář: Nálezy drobné lidské a zvířecí plastiky z Moravy. In: G. Březinová/V. Varsik (ed.): *Archeológia na prahu histórie. K životnému jubileu Karola Pietu*. Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes XIV. Nitra 2012, 137–143.
- Čižmář/Kolníková 2006 M. Čižmář/E. Kolníková: Němčice – obchodní a industriální centrum doby laténské na Moravě. *Archeologické rozhledy* 58, 2006, 261–283.
- Dębiec/Karwowski 2014 M. Dębiec/M. Karwowski: Celtic Knotenringe from Staré Hradisko. In: J. Čižmářová/N. Venclová/G. Březinová (ed.): *Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií*. Brno 2014, 667–680.
- Dębiec/Karwowski 2016 M. Dębiec/M. Karwowski: A Typological Study of the La Tène Knotenringe in the Territory of the Boii. In: M. Karwowski/P. C. Ramsel (ed.): *Boii – Taurisci. Proceeding of the International Seminar. Oberleis-Klement, June 14th–15th, 2012*. Mitteilungen der Praehistorischen Kommission 85. Wien 2016, 115–146.
- Drahošová 1996 V. Drahošová: Výsledky prieskumu v Skalici. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1994*, 1996, 41, 42.
- Dušek/Dušek 1984 M. Dušek/S. Dušek: *Smolenice-Molpír. Befestigter Fürstensitz der Hallstattzeit I*. Nitra 1984.
- Elschek/Kolníková 2014 K. Elschek/E. Kolníková: Beitrag zur Datierung der latènezeitlichen Zentralsiedlung von Zohor in der Westslowakei. Kleinfunde, keltische und frühromische Münzen. In: J. Čižmářová/N. Venclová/G. Březinová (ed.): *Moravské křižovatky: Střední Podunají mezi pravěkem a historií*. Brno 2014, 353–377.
- Foresti 1981 L. A. Foresti: *Der Ostalpenraum und Italien: ihre kulturellen Beziehungen in Spiegel antropomorphen Kleinplastik aus Bronze des 7. Jh. S. v. Chr.* Firenze. Studio Etruschi Italici 3. Firenze 1981.
- Gebhardt 1991 R. Gebhardt: *Die Fibeln aus dem Oppidum von Manching*. Die Ausgrabungen in Manching 14. Stuttgart 1991.
- Kolník/Mitáš 2012 T. Kolník/V. Mitáš: Archeologické nálezy k osídlení Bohdanoviec nad Trnavou a niekoľko poznámok k činnosti detektoristov. *Študijné zvesti AÚ SAV* 51, 2012, 35–74.
- Mangel/Vích 2012 T. Mangel/Z. Vích: Nové laténské metalické nálezy z východních Čech a severozápadní Moravy. In: G. Březinová/V. Varsik (ed.): *Archeológia na prahu histórie. K životnému jubileu Karola Pietu*. Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes XIV. Nitra 2012, 439–443.
- Marková/Samuel 2003 K. Marková/M. Samuel: Ďalšie nálezy zo Zvončína. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2002*, 2003, 82.
- Militký 2008 J. Militký: Mincovníctví v době laténské. In: N. Venclová (ed.): *Archeologie pravěkých Čech 7. Doba laténská*. Praha 2008.
- Pieta 2007 K. Pieta: Der frühlatènezeitliche Burgwall in Horné Orešany, Westslowakei. Vorbericht. *Slovenská archeológia* 55, 2007, 295–310.
- Pieta 2008 K. Pieta: *Keltské osídlenie Slovenska. Mladšia doba laténska*. Archaeologica Slovaca Monographiae. Studia XI. Nitra 2008.
- Vích 2017 D. Vích: Doba laténská v severní části Boskovické brázdy ve světle drobných kovových nálezů. *Archeologické rozhledy* 69, 2017, 629–671

Miniature artefacts from the territory of Southwestern Slovakia

Gertrúda Březinová

Summary

The discussed artefacts cannot be dated with certainty and the exact identity of the site cannot always be determined. They are part of a larger collected group including a number of various artefacts mainly made of bronze and iron which are dated from the Bronze Age to the Modern Era. They were obtained from sites situated in the Trnavská pahorkatina hills and near Skalica (Fig. 1). The article presents those miniature artefacts which most probably belong to the Iron Age (Pl. I–IV). Unfortunately, this dating is questionable without other accompanying finds. The reason why we present them in this article is that the number of such objects is increasing not only in Slovakia but also in its neighbouring countries. In spite of the unclear find context, they enrich our knowledge of life and ideas of prehistoric societies and they also complete the map of sites in the studied territory. Future and processing of older finds can help with their dating. The artefacts are mainly animal figurines, one is a human figurine, a phallus-shaped pendant and a shoe-shaped pendant. Rings, pendants and an object with undetermined function are also represented (Pl. I–IV). Classification of these finds follows from the classification elaborated by M. Čížmář (2012, 145–173), in which he processed miniature metal figurines from Moravia.

Fig. 1. Southwestern Slovakia, localization of miniature metal artefacts. 1 – Bohdanovce nad Trnavou; 2 – Dubovce; 3 – Košolná; 4 – Križovany; 5 – Orešany, Dolné/Horné Orešany; 6 – Pavlice; 7 – Skalica; 8 – Smolenice; 9 – Trnava; 10 – Zvončín.

Pl. I. Miniature bronze artefacts. 1 – Pavlice; 2 – Zvončín-Parná; 3 – Dolné/Horné Orešany; 4 – Bohdanovce nad Trnavou; 5 – Križovany nad Dudváhom.

Pl. II. Miniature bronze artefacts. 1, 2 – Pavlice; 3 – unknown site.

Pl. III. Miniature metal artefacts. 1 – Smolenice-Molpír; 2, 5, 11 – Bohdanovce; 3, 4, 6 – Zvončín-Parná; 7 – Košolná; 8 – Dubovce; 9 – Skalica; 10 – Dubovce; 12 – Trnava. 1 – lead; 12 – iron; other – bronze.

Pl. IV. Miniature bronze artefacts. 1, 2, 5–7, 10 – Bohdanovce; 3, 4, 9 – Trnava; 8 – Dubovce.

Translated by Viera Tejbisová

doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc.
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK – 94901 Nitra
gertruda.brezinova@savba.sk

